

Na czym polega procedura nierównowag makroekonomicznych i czy jej wprowadzenie ma związek z przyjęciem euro przez Polskę?

Procedura nadmiernej nierównowagi została wprowadzona do prawa Unii Europejskiej w 2011 roku. Intencją jej twórców jest zapobieganie narastaniu wewnętrznych i zewnętrznych nierównowag gospodarczych w państwach UE, z jakim mieliśmy do czynienia przed wybuchem kryzysu finansowego w 2008 r. i które zaostriżyły późniejszy przebieg kryzysu w strefie euro. Wcześniej ani w UE, ani w strefie euro nie istniały mechanizmy monitorowania i korekty nierównowag o charakterze makroekonomicznym (por. [Implikacje reformy instytucjonalnej strefy euro dla procesu wprowadzenia euro w Polsce.](#)).

Najdotkliwszym przykładem takich nierównowag była silna utrata konkurencyjności producentów z Europy Południowej, przejawiająca się szybszym wzrostem cen ich produktów i kosztów pracy na tle reszty strefy euro, deficytem handlowym wobec zagranicy, narastaniem zadłużenia zewnętrznego i utratą udziałów w rynkach eksportowych.

Procedura obejmuje ramię prewencyjne i korekcyjne. Na pierwsze z nich składają się 2 etapy:

1. mechanizm alarmowy – coroczna ocena zestawu wskaźników (zob. tabela 1) przez Komisję Europejską i ich porównanie z progami „bezpieczeństwa”, która ma doprowadzić do identyfikacji krajów o szczególnym poziomie ryzyka;
2. szczegółowa analiza ekonomiczna tych krajów za pomocą szerokiego zestawu wskaźników, metod i dokumentów. Może ona zawierać konkluzję o (i) nieistnieniu nierównowag, (ii) występowaniu nierównowag i (iii) nadmiernych nierównowagach.

W tym ostatnim przypadku może zostać uruchomione ramię korekcyjne: państwo zostaje wówczas zobligowane do dostarczenia KE planu naprawczego, a KE i Rada UE akceptują go lub uznają za niewystarczający. Państwa są zobowiązane do aktualizacji tych planów co 6 miesięcy i wdrażania ich postanowień w terminie. Karą za niewywiązanie się z tego zobowiązania jest uiszczenie oprocentowanego depozytu w wysokości 0,1% PKB, który – o ile sytuacja się powtarza – może zostać przekształcony w coroczną karę finansową.

W jaki sposób wejście w życie przepisów o procedurze nierównowag makroekonomicznych (ang. *Macroeconomic Imbalance Procedure, MIP*) wpływa na zagadnienia związane z przyjęciem euro przez Polskę?

1. Nowym wymogom łatwiej aktywnie sprostać, gdy do dyspozycji krajowej polityki gospodarczej pozostaje większa liczba narzędzi – w tym stopa procentowa i nominalny kurs walutowy. Dlatego spełnienie ich po przyjęciu euro może okazać się trudniejsze i bardziej kosztowne. Jest tak w szczególności w przypadku gospodarek przechodzących proces doganiania bogatszych państw pod względem dochodu na 1 mieszkańca. Progi dla poszczególnych wskaźników nie zostały zróżnicowane w zależności od poziomu rozwoju państwa, choć w gospodarkach doganiających długotrwały deficyt na rachunku obrotów bieżących lub aprecjacja realnego kursu walutowego mogą być zjawiskami zgodnymi z równowagą makroekonomiczną.

Table 1: Procedura nadmiernej nierównowagi – zestaw wskaźników do mechanizmu alarmowego

Nierównowaga	Wskaźnik	Progi
zewnątrzna	saldo obrotów bieżących (3-letnia średnia, jako % PKB)	-4% do 6%
	międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto (jako % PKB)	>-35%
	realny efektywny kurs walutowy (zmiana 3-letnia, deflowany HICP, 35 partnerów handlowych)	+/-5% dla €, +/-11% poza €
	udział w rynkach eksportowych (zmiana 5-letnia)	>-6%
	nominalne jednostkowe koszty pracy (zmiana 3-letnia)	<9% dla €, <12% poza €
wewnętrzna	realne ceny nieruchomości (zmiana r/r)	<+6%
	dynamika kredytów dla sektora prywatnego (jako % PKB)	<+15%
	dług sektora prywatnego (jako % PKB)	<160%
	dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (jako % PKB)	<60%
	stopa bezrobocia (3-letnia średnia)	<10%
	łączne zobowiązania sektora finansowego (zmiana r/r)	<16,5%

Źródło: Komisja Europejska.

- Niektóre progi zostały ustalone na bardziej restrykcyjnym poziomie dla państw uczestniczących w unii walutowej. Dotyczy to w szczególności tempa zmian realnego efektywnego kursu walutowego i nominalnych jednostkowych kosztów pracy – a więc wskaźników, które mogą rosnąć szybciej w gospodarkach konwergujących.
- Nałożona na państwo procedura nadmiernej nierównowagi mogłaby zostać uznana za argument na rzecz niewypełnienia przez nie kryteriów konwergencji nominalnej.
- Jako państwo strefy euro, Polska musiałaby się liczyć z karami finansowymi w ramach procedury.

Ogólnie rzecz biorąc, regulacje dotyczące procedury nadmiernej nierównowagi można uznać za zwiększające koszty i zagrożenia związane z uczestnictwem w strefie euro dla polskiej gospodarki, o ile czynniki związane z procesem doganiania nie będą odpowiednio uwzględniane. Jednocześnie należy zaznaczyć, że procedura ta – o ile okaże się skuteczna – może również przynosić pewne korzyści związane z wyższą stabilnością w strefie euro. Na obecnym etapie trudno o precyzyjną odpowiedź na pytanie o to, który efekt przeważy – przyniosą ją najbliższe lata, podczas których wykształci się praktyka funkcjonowania procedury.